

Horváth
Dezső

RIPORT LEVELÉNYBŐL

Az Árpád apánk tetteiről szóló titokzatos pap, jó Anonymus mester, azt mondja, hogy valahol a szeri puszta táján volt egy Gyümölcsény nevű erdő. Lehet, hogy volt, de csak Levelény maradt. Nem erdő, hanem major.

Fölötte tíz-húsz méterre röpöködnék a mezőgazdaság huszadik századát berregő trágyaszóró repülőgépek. Ezzel a tíz-húsz méterrel maradt a major századunk szintje alatt. Négy kilométerre visz el tőle a csongrádi út. Ilyen messze esik a régi cselédek mai fészke a mi életünkől.

Ha járt itt Árpád, biztosan nem ősszel és nem tavasszal jött. Hallom, egy szekér kenyeret sokszor két lánctalpas traktor cibált a sárban. Volt eset, hogy az orvost vivő lovaknak a füle hegye is sáros lett. Hősi tett-ként mondja az egyik kocsis, hogy összerogyott a két ló, de a szekér állva maradt, a doktor úrnak nem esett bántódása. A fogatosra volt bízva, fölborítja, vagy nem.

Tanulmányi felügyelő szájából hallottam: aki ide jön tanítani, akkor is megérdemli a fizetését, ha reggel beakasztja kalapját az iskolába, délből meg bemegy érte. Levelény a világ vége.

Egy éve számítgatom, hogy ide jövök. A gazdaság kerületvezetője jó szívvel ígéri: lovat küldenek, vagy lánctalpast, ha olyan időben jönnek. Annyira erre készültem, hogy szemem-szám táva maradt az ámulattól: betonút visz Levelénybe. Még át sem adták, de már visz. Nadrágszj-szélességű az egész, két autó nem tudja elkerülni egymást, de már biciklivel be lehet jutni Bakstra, ha esik az eső, akkor is. Emberi vágyak netovábbja!

Ez a néhányasozs kis utacska óriási nagy kérdést állít talpra: ide kanyarodik be rajta zajos századunk, vagy ezen költöznek el az emberek a civilizációba. Mert Levelény népe egyre fogy. Igaz, hétfőn már van jelentkező a szombatban megüresedett szobakonyhás régi cselédlakásra. Csőszpusztáról jönnek ide. Azoknak ez is előrelépés lesz. Mégis fogynak az emberek. A lányok nem itt mennek férjhez, a legények, ha levetik az angyalbört, búcsút mondanak.

Pedig van már villany. Tíz éve bevezették a hízó marhák istállójába, tavaly jutott el a fényesség az istálló melletti hat családhoz, most vezetik az utolsó lakásba, mert oda már külön karót is kellett állítani. (Ez az istálló átélte a petresi gátszakadást, akkor támasztották meg a falát, megcsúszott egy kicsit.)

Joó Jánosné tanítónőnél kéredzkedem be az iskolába, gyerekkel beszélgetni. Valószínű, megszűnik az iskola, bánja a tanító néni, hogy el kell mennie. Eddig a bátyjával tanítottak együtt, őt már beparancsolták a faluba. Televízió három éve van, majdnem minden házban, de állítólag kevesen hiszik, amit mond. Azelőtt volt mozi is, hetenként játszott, de jött a tévé, nem jött a pénz, megszűnt a mozi. Társadalmi élet: április 4-én, augusztus 20-án rendez ünnepséget az állami gazdaság — vacsora van, műsort az iskola ad, utána bál.

Meddig terjed a gyerekek látóköre? Baksig vagy Kistelekig? Voltak páran Szegeden is, de csak kórházi ügyben. Vagy a mandulájukat szedték ki, vagy beteglátogatóba jöttek. Egyetlen gyerek van itt, aki már volt Pesten. Kevesen vannak ahhoz, hogy kirándulásokat szervezzenek.

Huszonkét gyerek közül három traktoros, három autószerelő, kettő asztalos, öt fodrász, egy borbély, kettő orvos — az egyik traktoros-orvos! —, egy katonatiszt, egy pék akar lenni. Van, aki nem döntötte el még, hogy kocsinak jobb vagy traktorosnak, fodrásznak vagy varrónőnek, műszereznek vagy mérnöknek. A fodrász azért lehet kapós, mert itt nincs. Aki tanult kezek által akar megnyirattatni, annak egy napot rá kell szánnia. A tanító néni és tanító bácsi gyakorolja majori szinten ezt a mesterséget is.

Huszonkét család lakik itt hatvanhatvan van összesen. Ertesülésem szerint csupán egyetlen lakásban padolt a szoba, egyben mozaikköves a konyha. A

többi földes vagy cementes. (A gazdaság vezetőit nem számítottam ide.) A közös konyhák rendszerét pár éve megszüntették. Mutatóban maradt csak belőlük egy. Az én korosztályomban ez az egy is megfoghatatlan csoda. Éppen meszelik a konyha egyik felét, pontosan a mennyezet közepéig jár a meszelő. Az egyik oldalon maradnak a sánta lábú szarvasminták a falon, a másik oldalt simára kenik. Kovács István és felesége négy gyermeket nevelt itt, özvegy Táborosi Jánosné hetet. Akárik tér haza a tizenegy gyerekből, édes szülőjeként köszönti, csókolja mindkét anyókat. Vinnék a gyerekek az öregeket, de mindig ugyanazt a választ kapják: — Itt születünk, itt vénültek meg nagyapánk is, itt kell meghalnunk nekünk is.

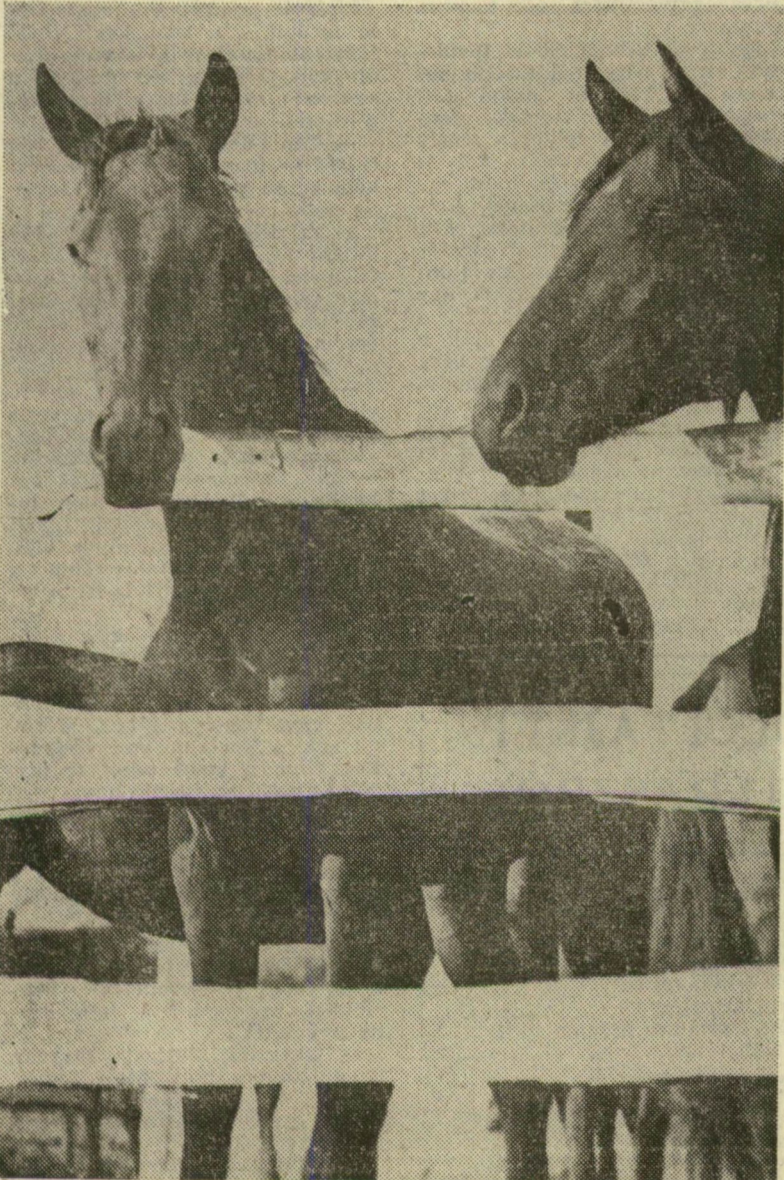
Négyezer holdnál nagyobb terület tartozik a Felgyői Állami Gazdaság birtokából ehhez a területhez. Jó zsíros fekete föld. Anyás, Percsora, Csőszpuszta, Újmajor és Levelény a majorok közül. Úgy hallom, Levelény a legkülönb.

Terveket tesz elem Adorjányi Kálmán kerületvezető. Javasolta, hogy sürgessék a családi házak építését, mert ez az állapot nem tartható sokáig. A gazdaságnak érdeke lenne, hogy itt épüljenek házak.

Fájdalmas kép villan eszembe, ez az utolsó Levelényből. Hatalmas szarvú járműökrök vontatta takarmányos szekér tetejéről köszön valaki. Nekem ekkorát még nem köszöntek. Ilyen alázatosat. Szoborra merevedett az ember, kalapját úgy emelte leírhatatlan magasra, mintha élete függne ettől a mozdulattól.

Óriási földadat vár arra a betonútra.

Irigylésre méltó nehéz helyzetben van néha az orvosi tudomány: egyik-másik, azelőtt nagy hírű betegségünket bemutatni sem tudja. Viharos gyorsasággal ide jutottunk sivar puszták, gyötrő majorok életével, grófi betegségek átkával is. Ami Levelényben van, aprócska kis sziget, pattanó rügyekkel, virágzó falkukkal, egészséges szép életünkkel körülvéve. Annál könnyebb lenne megszabadulni tőle. Egyetlen nagy akarat kellene hozzá, az illetékesek, az állami gazdaság nagy akarata.

Lovak

Mi tagadás, gyermekkoromban többször vágyakoztam Amerikába. Egyszer el is indultunk a gazdától lopott lovakkal, de csak pár száz méterig jutottunk, meggondoltuk magunkat. Szerencsére maradtunk. Akkoriban a hatalmas sztyeppe, a jó vágatú gyors lovak, a cowboypok izgatták fantáziámat. Később meg a regények keltették életre Kanada aranyló búzamezőit, Kalifornia dús gyümölcsöseit, és Steinbeck örökké élő figuráit. Legutóbb a gépesítés hírei izgattak, hiszen köztudott, igen fejlett és akik nyitott szemmel jártak azon a tájon, nem jöttek haza üres kézzel. Kétségtelen az is, hogy a dollár ott sem hull az égből és akadnak gondok a mezőgazdaságban. A polgárháborút megelőző évtizedekben az amerikai farmer saját magán kívül még három személynek termelt élelmet. Egy évszázaddal később, a második világháború kezdetén 42 személyre. Szinte hihetetlen ez a produktivitás. A termőföldek rekordhozamai önmagukért beszélnek. Jól érvényesült a mezőgazdasági forradalmak alapvető követelménye, a gépesítés. Napjainkban Kaliforniában szinte gyárak gördülnek a földeken, és egy-egy gép 40—50 ember munkáját végzi, a terméketakarítástól a csomagolásig, a tárolásig. A paradicsomtermés 90 százalékát ilyen gépekkel takarítják be.

Sok mindent láttak tehát azok az állami gazdasági szakemberek, akik tanulmányútton jártak a világ másik felén. Böven akadt tanulnivaló. Hiszen nem újság már az sem például, hogy a juhoknak tablettákat adnak be, amelyeknek hatására a gyapjút kézzel lefejtethetik. Elmarad a nyírás és a gyapjút vegyileg kezelik. De észre vették, észre vehették, hogy a világ legfejlettebb mezőgazdaságával rendelkező államokban is óriási méreteket öltött az elvándorlás a földekről. 1947-ben 26 millió amerikai, az összlakosság egyötöde élt farmokon. Ma már csupán 10 millió. Ennek is kétharmada egyre súlyosabb anyagi gondokkal küzd. Dallastól délre igen sok a szegényember. Sokan máról-holnapra tengetik életüket. A Brazos River völgyében, a fehérarany — gyapot — földjén, az elmúlt két évtized alatt szinte hihetetlen méreteket öltött az elvándorlás, minden ötödik ember elhagyta a vidéket.

Ne utazzunk tehát Kaliforniába! Miért? Sok mindent megtálhatunk már hazánkban is, egy-egy jól működő állami birtokon, közös gazdaságban. Elég megemlíteni szűkebb pátriánkban a Gorzsai Állami Gazdaság kezdeményezését a vöröshagyma-ter-

Sz. Lukács
Imre

NE UTAZZON KALIFORNIÁBA!

mesztés „megmentésére”. A legkorszerűbb holland betakarító-gépeket vásárolták meg, s természetesen holland magról vetett hagymafajtákat, hogy itt, szűkebb pátriánkban, Hagymaországban és szomszédságában elterjesszék, meghonosítsák. A kísérlet igen biztató. Nagy jövőt jósolnak neki a szakemberek.

Legutóbb a Csányi Állami Gazdaságban tartott tapasztalatcsere hozta izgalomba a szakembereket. Eppen azért, mert Kaliforniában tanulmányozták az állami birtok dolgozói a gépesítést, köztük a paradicsomtermesztés komplex gépesítését. Nem jöttek haza üres kézzel. Annál inkább nem, hiszen hazánkban ma már a nagyüzemi gazdálkodásban a régi módszerek, amelyeket jószerivel a kistermelésből örököltünk, nem tarthatók. Kezdve a növény-ápolástól a betakarításig, elavultak már és merevek. A Csányi Állami Gazdaságban bemutatták a legkorszerűbb paradicsomtermesztést és munkában láthatták a paradicsomkomбайnt is. Az új termelési technológiához mindent megvásároltak. Valamis megfelelő fajták, gépek, valamint új gyomirtó vegyszer áll az állami birtok rendelkezésére. Ez a kezdeményezés annak a megállapodásnak része, amelyet az Állami Gazdaságok Országos Központjának vezérigazgatója kötött az érdekelt felvásárlószervekkel. Vagyis az ország különböző tájain működő állami gazdaságok közül a legalkalmasabbak kikísérletezik a zöldségtermesztés teljes gépesítésének módszereit, és a nagyüzemi termesztést. Az elfogadott és bevált módszerekkel az állami birtokok is nagyobb részt vállaljanak az ország zöldségtermesztéséből, másrészt pedig ezeket az új módszereket átadják a termelőszövetkezeteknek és állami gazdaságoknak.

Mind a gorzsai, mind a csányi kísérlet az eddigiek szerint igen-igen bevált.

Szerencsére a kutatóintézetek is „alkalmazkodnak”. Mind a hagymafajtáknál, mind a paradicsomfajtáknál több áll rendelkezésre, olyan fajtajelöltek, amelyek a jövőben sok örömet szerezhetnek a mezőgazdaságban. A cél világos és egyértelmű, az állami birtokok olyan módszereket dolgoznak ki, amelyekkel a rentábilis gazdálkodás megvalósítható és a hektáronkénti hozam európai mércével mérhető. Paradicsomnál például meghaladja majd a 400 mázsát. Így aztán az önköltség is csökken, egész népgazdaságunk is jól jár.

Ezek a kísérletek lényegében még csak az elején tartanak. Mégis bizonyítják: a tanulmányutak, a külföldi látogatások hasznosak, ha tanulni megy az ember. És ez sohasem szegény. Hiszen az útton még nem mentünk végig. Gondunk, bajunk is akad bőven. Elég csak megemlíteni, hogy például a Békés—Csongrád megyei állami gazdaságokban az évi amortizációs alap 50—55 millió forint, ami körül sem elegendő, hiszen a fejlesztés 100—110 millió forintot igényel, emellett ennyit adnak a gépek javítására is. Tehát szűken bánnak a pénzzel és a géppálmány bizony eléggé megviselt. Ennek ellenére az okos gondolatokra mindig jut, kiparancsolódik valahonnan a pénz, így a gorzsaiak esetében is. Ennek csak örülni lehet. Nem utazunk Kaliforniába. Mégis, ha valakit nagyon érdekel a korszerű gyümölcs-, paradicsomtermesztés, találhat már itthon is jó példát, követendő módszereket. Úgy is mondhatnánk, utazzon inkább Csányba, ha úgy tetszik Gorzsára!

ŐSZI VESZTESÉGEK

Szép őszi volt eddig, de nem jó. Egy-két hideg éjszaka fagyos kezenyomat viseli a határ. A késve érő kukorica haragoszöld levele egyik napról a másikra őszi hirtelenszökevé. Rekordtermést ígért pedig. A nagy területeken termelt tarlóburgonya szintén megállt fejlődésében a korai fagy miatt. Az idej paprikaszedésről szóló első tudósításunkban még azt írtuk, igen szép termés érkezik. Itt is rekordra számítottak a termelők. Valóságos nyüzsgés volt a határban, minden kéz dolgozott. Erdemes volt sietni.

Pontos adataink nincsenek a kárról. A paprikafeldolgozó vállalat közlése szerint a szegedi

fűszerpaprika-termő körzet minden holdját érte a fagy, 240 vagonra becsülik a veszteséget. Az akkor zöld csövek azóta le is hulltak, a pirosak azonban még menthetők. Átvesszik ugyanis kellő válogatás után azokat is, amelyeknek csak kisebb része károsodott. Azonnali feldolgozással még értékesíthetők. Erdemes tehát még mindig zsákokba, ládákba gyűjteni a pirosakat.

A miálytelekiek nagyobbra becsülik saját kárukat, 25—30 százalékos veszteségről beszélnek. Érzékenyen érintette őket a paradicsompaprika fagykára is. Itt is menthet azonban valamit a szedés utáni azonnali feldolgozás.

A LAKOSSÁG IS SEGÍT

Alig pár hónap és a negyedik ötéves terv idejét éljük. Büszkén és elégedetten tekinthetünk végig az elmúlt évek eredményein, hiszen szűkebb pátriánkban, a szegedi járás falvaiban, nagyközségeiben is számos szép új létesítmény példázza népünk szorgalmát, s az állam segítőkészségét. Elég megemlíteni, hogy 1969-ig 57,1 kilométer járda épült, 43,4 kilométernyi villanyhálózat, 68 személyre óvoda, 3x4 általános iskolai tanterem, 6 községi orvosi rendelő, négy művelődési otthon, 9 vízmű, 643 kövilágítási lámpával gazdagodtak a homoki

falvak és a vízhálózat bővítése 140,5 kilométert tesz ki. Az idén tovább gazdagodik a járás. Év végéig 19,8 kilométer járdát építenek, 9,5 kilométerrel bővítik a villanyhálózatot, 168 újabb közvilágítási lámpa szolgál majd, három községi orvosi rendelő és egy művelődési otthon épül meg, valamint a további vízhálózatbővítés 23 kilométernyi lesz.

Természetesen a lakosság is segít. Az állami támogatás igen jelentős összege mellett, amely a tervidőszakra mintegy 44 millió forint, sokra rúg a társadalmi munka.